

Готови ли са МСП за прехода към устойчивост? Необходимите зелени умения?

Доц. д-р Милена Ангелова –
главен секретар на АИКБ

03.04.2025 г., гр. София

Съфинансирано от
Европейския съюз

Ролята на МСП в прехода към устойчивост

- МСП са движеща сила на икономиката;
- Устойчивият преход е невъзможен без МСП;
- Потребност от партньорство – с държавните и финансиращи институции, образователни и технологични доставчици;
- Преходът да се прави с МСП, не *въпреки* тях;
- Ясен път, обучения, умения, достъп до ресурси.

99% - 26,1 млн.

26,1 млн. предприятия
Над 99% от бизнеса в ЕС са МСП, двигател на икономиката.

85%

Предизвикателства
Над 85% от МСП са изправени пред специфични предизвикателства – ограничени ресурси, липса на достъп до зелено финансиране и на експертиза.

89,44 милиона

Близо 90 млн. са заетите в тях
Това дава възможност и е потенциал за гъвкавост и иновативност – възможности за лидерство в устойчивостта.

Кои са основните предизвикателства?

Предизвикателства за МСП в прехода към устойчивост:

- Ограничен административен и експертен капацитет – липса на специализиран персонал за устойчиво развитие, енергийна ефективност или ESG политики;
- Затруднен достъп до зелено финансиране – процедурите за кандидатстване по европейски програми и зелените заеми често са прекалено сложни и изискват специфична експертиза;
- Недостиг на информация и обучени кадри – трудност в намиране на служители със зелени умения и в следене на регулаторните изисквания;
- Краткосрочен бизнес хоризонт – МСП често работят с ограничени маржове и ресурси, което ограничава възможността за дългосрочни устойчиви инвестиции.

Елементи за структуриране на прехода към устойчивост на МСП

Познаване и разбиране на устойчивостта като съществена за бизнеса

- **Управление на риска:** нарушения по веригите на доставки, спазване на законовите изисквания;
- **Оперативни промени:** разходна ефективност, управление на отпадъците, дългоср. рентабилност;
- **Конкурентоспособност:** очаквания за постигане на устойчивост от обществото, клиентите, веригите на стойността;
- **Критични промени:** множествени кризи и климатични предизвикателства;
- **Законови изисквания:** избягване на глоби, репутационни щети, пропуснати възможности;
- **Привличане на инвестиции:** постигане на устойчивост.

Интегриране на SDGs в бизнес операциите

- **Интегриране на SDGs в бизнес операциите** и планиране на стратегически действия;
- **Реалистични цели и планове за преход;**
- **Определяне на KPIs,** избор и обосновка на тяхната значимост;
- **Изготвяне на матрици за данни и структура на отчитане;**
- **Отговорности** за прилагане, наблюдение и отчитане на напредъка;
- **Корективни мерки** при необходимост;
- **Дигитални и AI технологии** за подобряване на процесите;
- **Привличане, задържане, мотивиране на таланти с нужните умения.**

Структури за подкрепа

- **Цели за устойчиво развитие на ООН;**
- **Стандарти за устойчивост –ESSR, IRS;**
- **Сертификати за устойчивост –** за храни, текстил, преработка...;
- **Зелени умения -рамки за компетентности–** e.g., GreenComp;
- **Дигитални и AI** решения, платформи и калкулатори.

Оценка на готовността на МСП за осъществяване на прехода към устойчивост

Кабинетно проучване

- **Цел:** изследване на информационните дефицити, движещите сили, бариерите пред МСП, за да се насърчи потенциала им за устойчив преход;
- **Задачи:** да се оценят регулативните изисквания и предизвикателствата при прехода на МСП към устойчивост, степента на въвеждане на чисти технологии, влиянието на гео-икономическите тенденции, промените в потребителското поведение, новите стандарти;
- **Акцент:** Приложими елементи от Рамката за зелени умения и фактори, определящи значението им.

Качествено проучване

- **Цел:** систематично да се оценят ефектите на прехода към устойчивост върху МСП, като се ползват стандартите за нефинансово отчитане и Рамката за зелени умения;
- **Задачи:** да се оцени степента на готовност за изготвяне на планове за преход и за тяхното успешно прилагани, за измерване и проследяване на представянето и корективни действия при необходимост;
- **Акцент:** Стандартите за устойчивост предлагат структурата за оценка.

Количествено проучване

- **Цел:** набиране на достоверна първична информация за оценка на готовността на МСП за преход към устойчивост;
- **Задачи:** да се изпълни достатъчно подробно проучване с представителна извадка респонденти, които да активно да съдействат и предоставят достоверна информация;
- **Акцент:** Сътрудничество с МСП.

Оценка на готовността на МСП за осъществяване на прехода към устойчивост

Въпрос	Земеделие		Лозаро винарство		Текстил и облекло		Парфюмер ия и косметика		Машино роене и металообр		Електроех ника и ИКТ		ВПК		Инфрастр уктурно строеле		Сухопътен транспорт логистика		Воден транспорт		Въздушен транспорт		Туризм		Издателск а дейност		Консултан тски услуги		Образован ие		Здравеопа зване		Култура	
	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач	каб	кач
Наличие на ESG политика, подход и ангажименти за управление на ключови ESG рискове и възможности	1	0	3	0	1	0	1	3	2	0	1	1	1	0	2	1	2	0	2	1	1	3	1	3	1	1	2	1	3	0	2	0	2	0
Публично спазване на външни инициативи или набор от принципи за КСО	1	3	3	2	2	3	2	2	3	3	2	0	3	0	1	2	2	0	1	1	1	0	3	3	1	0	2	1	3	1	3	0	2	3
Назначен специалист по ESG и устойчиво управление	3	1	3	1	2	3	3	1	1	1	3	1	2	0	2	2	3	0	3	0	1	1	3	0	3	0	2	0	3	0	3	0	3	1
Допълнителни разходи за спазване и отчитане на ESG изискванията	1	2	3	2	1	3	1	0	1	0	1	0	3	1	2	1	3	0	3	1	1	1	1	1	3	2	2	2	3	1	3	0	3	0
Предварителна оценка във връзка с Таксономията на ЕС и нейните влияния	1	2	3	0	1	0	3	0	3	0	3	0	3	2	2	0	2	0	3	1	1	1	3	0	3	0	2	2	3	0	3	1	2	0
Предвиждани инвестиции, свързани с опазване на околната среда	1	2	1	3	1	3	1	2	3	3	1	3	1	2	1	0	1	0	3	1	2	3	1	3	1	1	1	2	1	1	2	1	1	0
Усилия за пестене и по-ефективно използване на ресурси: рециклиране, заместители	1	2	1	3	1	3	1	3	3	3	1	3	3	3	1	2	1	2	3	2	2	3	1	3	1	3	1	2	1	2	3	1	1	1
ESG индуцирани промени на веригите за доставки	1	0	1	2	1	3	1	2	1	3	1	2	3	1	3	2	2	0	3	0	2	3	2	3	1	2	2	2	3	1	3	0	3	0
Допълнителни дейности за ангажиране на общността, извън пряко свързаните с бизнеса	3	2	1	3	2	3	3	0	3	2	2	0	3	0	3	2	3	0	3	1	3	2	3	3	2	1	3	3	1	1	3	1	3	1
Предоставяне на ESG обучение на персонала	3	2	3	2	1	3	3	1	3	1	3	0	2	0	3	2	2	0	3	1	2	2	3	3	2	0	3	1	3	1	3	0	2	0
Публикуване на ESG/ CSR/Доклад за устойчивост, вкл. като раздел в годишен отчет	1	0	1	0	1	0	3	0	1	0	3	0	3	0	3	1	2	0	3	1	3	1	1	3	2	0	1	1	3	0	2	0	3	0
Ползване на външни доставчици на ESG услуги	3	1	3	1	1	1	1	0	3	0	3	0	2	0	3	1	2	0	3	1	3	1	3	2	2	0	3	0	3	1	3	0	3	0
Докладване на консумацията на електроенергия, вода, отпадъци и рециклиране, въглероден отпечатък	1	3	3	3	1	3	1	3	1	3	1	0	1	3	1	3	2	0	2	2	2	2	3	3	3	1	1	1	3	3	2	1	2	2
Намаляване на потреблението и подобряване на ефективността на източниците на първична енергия	1	3	3	3	1	3	3	3	1	3	1	0	2	3	1	3	2	0	3	2	3	2	1	3	2	1	1	1	3	1	3	1	3	2
Стандарти/политики за запазване и подобряване на здравето на персонала	1	3	3	3	1	3	1	3	3	3	3	1	3	3	1	3	2	0	3	3	2	3	1	2	3	1	1	2	1	2	3	3	3	3
Политики за развитие, запазване и мотивиране на човешките ресурси	1	3	3	3	1	3	1	3	1	3	1	0	1	3	1	3	2	0	3	2	2	3	1	2	1	1	1	3	1	2	1	1	1	3
Участие в колективно трудово договаряне, индустриални отношения	2	0	3	0	2	0	1	0	1	0	2	0	2	0	1	3	2	0	3	1	3	0	3	0	3	0	3	0	1	2	1	1	1	1
Политика за подкрепа на равенството, социалното включване и различието	3	2	3	2	1	3	3	3	3	0	3	0	2	0	1	3	2	0	3	2	2	0	3	2	3	3	3	3	1	2	2	1	3	3
Политики за ограничаване на корупцията, сивите практики и недекларирания труд	1	3	3	0	1	0	3	3	3	0	3	0	2	0	1	3	2	0	3	2	2	3	3	2	1	3	3	2	1	2	2	1	1	3
Политики за осигуряване на вътрешна сигурност – лични данни, чувствителна информация и др.	2	3	3	3	1	3	1	3	1	3	1	1	1	3	1	3	2	3	3	3	2	3	1	3	1	3	3	3	1	2	2	3	1	3

Легенда качествено	0-липсва	1-има, с изключения	2-най-често има	3-законови задължения
Легенда кабинетно				
1-съществено влияние				
2-ограничено влияние				
3-по-скоро липсва влияние				

Какво са зелените умения?

- ❖ Зелените умения са съвкупност от знания, умения и нагласи, които позволяват на хората и организациите да работят в полза на устойчивото развитие и опазването на природата, докато същевременно поддържат икономическа ефективност и социална отговорност. Зелените умения не са само технически.
- ❖ Те включват мислене, поведение и действия, свързани с устойчивост, отговорност и способност за адаптация в контекста на климатичните и екологични предизвикателства.
- ❖ **GreenComp:** Европейската рамка за зелени компетентности: систематизира какви компетентности са нужни за устойчивост. Обединява уменията в четири свързани области:
 - Въплъщаване на ценностите за устойчивост;
 - Обхващане на комплексността на устойчивостта;
 - Визуализиране на устойчиво бъдеще;
 - Действия за устойчивост.

Какви зелени умения са необходими?

1. Умения за мениджъри и собственици на МСП:

- **Стратегическо мислене за устойчивост** – способност да се интегрират екологични цели в бизнес планирането и да се виждат дългосрочните ползи от „зелената трансформация“;
- **Познаване на регулациите и ESG стандартите** – разбиране на европейските и национални изисквания за устойчиво развитие (напр. въглероден отпечатък, енергийна ефективност, докладване по ESG).
- **Управление на промяната** – умения за ръководене на организационна трансформация към зелени практики (обучения, адаптация, внедряване на технологии).

2. Умения за работещите на оперативно ниво:

- **Енергийна ефективност и ресурсна икономичност** – прилагане на практики за пестене на енергия, вода, материали;
- **Умения за работа с устойчиви технологии** – работа с ново оборудване, еко стандарти, технологии за контрол на емисии, умения за поддръжка на „зелена“ техника;
- **Дигитални умения, свързани със зеления преход** – работа с сензори, платформи за мониторинг на емисии, автоматизирани системи за управление на процеси.

3. Общи нагласи и културни умения за всички в организацията:

- **Осъзнаване и ангажираност към устойчивостта;**
- **Инициативност и отговорност** – умения да се търсят решения;
- **Колективна работа и ангажиране в „зелени“ екипи** – способност да се работи с други по устойчиви цели и инициативи.

Зелени умения

Въплъщаване на ценностите за устойчивост

- Оценяване на устойчивостта;
 - Социална справедливост;
- Грижа за бъдещето и природата.

Цел: обучение на служителите не само да спазват регламентите, но и да насърчават останалите от екипа да пестят енергия и материали.

Обхващане на комплексността на устойчивостта

- Системно мислене;
- Критично мислене;
- Формулиране и решаване на проблеми.

Цел: обучение на управленския екип, който да разбере как промяна в снабдителната верига ще се отрази на въглеродния отпечатък и репутацията на фирмата.

Визуализиране на устойчиво бъдеще

- Грамотност за бъдещето;
- Приспособимост;
- Изследователско мислене.

Цел: обучение как да се планира например въвеждане на соларна енергия и нови бизнес модели за циркулярна икономика.

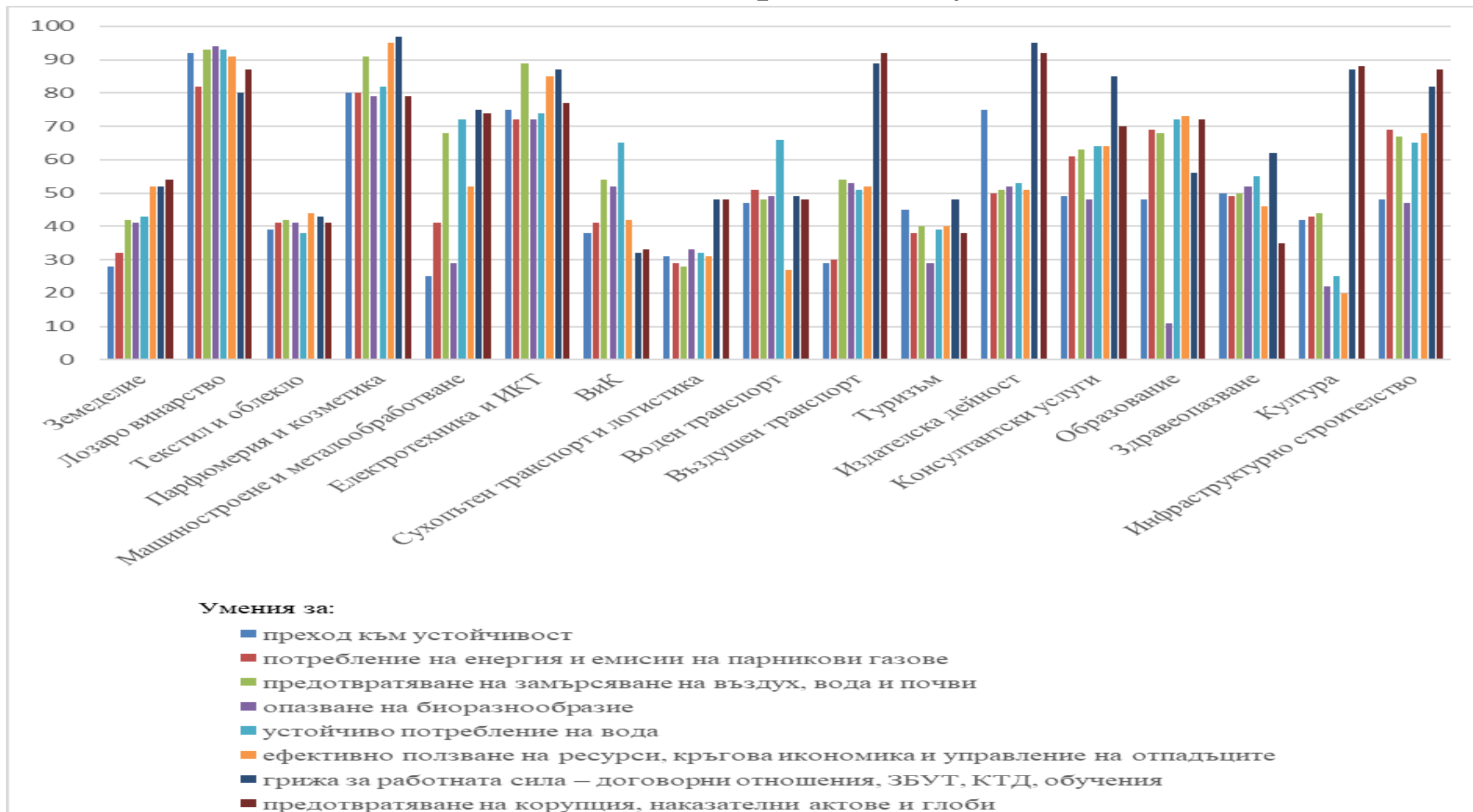
Действия за устойчивост

- Политическа активност;
- Колективни действия;
- Индивидуална инициатива.

Цел: обучение на служителите как да се включат в създаването на фирмена „зелена политика“ или предлагане на нови устойчиви решения.

Оценка на наличието на умения, необходими за осъществяването на преход към устойчивост

ЗЕМЕДЕЛИЕ

Предизвикателства:

- Променящи се агроекологични условия и натиск за редуциране на торове/пестициди;
- Недостатъчна подкрепа за биологично земеделие и регенеративни практики;
- МСП трудно се ориентират в зелени изисквания на ОСП и европейските регулации.

Идентифицирани зелени умения:

- Устойчиво управление на почвите, водите и растителната защита;
- Работа с дигитални платформи за мониторинг и планиране на реколта;
- Познаване на нови екологични стандарти, субсидии, зелени схеми;
- Култура на работа с кръгови и природосъобразни практики.

Готовност:

- Земеделските производители показват интерес и първи опити в устойчиви практики, особено малки производители;
- Зърнена търговия – слабо ангажирана към момента, концентрирана върху експортната логистика;
- Нужна е консултантска мрежа, достъпно обучение и практически демонстрации.

ИНФРАСТРУКТУРНО СТРОИТЕЛСТВО

A

Предизвикателства:

- Секторът е високовъглероден – трудна адаптация към нискоемисионни технологии;
- Ограничено въвеждане на еко стандарти при избор на материали и техники;
- Човешки ресурси със слаби познания по устойчиви строителни практики.

B

Идентифицирани зелени умения:

- Знания за устойчиво планиране и изпълнение на инфраструктура – рециклируеми материали, нискоемисионна техника;
- Умения за оценка на въздействие върху околната среда;
- Работа със софтуер за енергийно моделиране, екологичен мониторинг на проекти;
- Комуникация по изисквания към подизпълнители и доставчици в „зелената верига“.

C

Готовност:

- Ниска – поради липса на регулаторен натиск и липса на кадри със зелени компетенции.
- Има по-висока мотивация в големите фирми, но микро и малките срещат пречки – разходи, сложност на проектите, липса на обучение.

ТУРИЗЪМ

Предизвикателства

- Повишено потребление на енергия, вода, отпадъци – все още често без мониторинг;
- Недостатъчна интеграция на устойчивост в мениджмънта на хотели и обекти;
- Посетителите все по-често изискват „зелени практики“, но бизнесът изостава.

Идентифицирани зелени умения

- Устойчиво управление на ресурси (вода, енергия, храна);
- Екомаркетинг: как се комуникира устойчивост с туристи;
- Планиране на екологични и културни маршрути с нисък отпечатък;
- Организиране на зелени събития и сертифициране по еко стандарти (EU Ecolabel, EMAS).

Готовност

- Средна. Има нарастващ интерес сред малки хотелиери и екотуристически фирми;
- Липсват обаче консултанти, обучения, достъпна информация и финансиране;
- Браншът има потенциал, но му е нужно мрежово учене и национална политика за зелено туристическо развитие.

Влияние на прехода за устойчивост върху привлекателността на професиите в четирите сектора

Да обобщим

Сектор	Предизвикателства	Зелени умения	Готовност	Решения
Земеделие	Климатични рискове, ниска информираност, административна тежест	Прецизно земеделие, био практики, екосъобразно управление	Ниска при зърнени МСП, средна при биоземеделие	Консултантски услуги, примери, достъпни платформи за агро обучение
Инфраструктурно строителство	Висока въглеродна интензивност, липса на умения, слаба дигитализация	Екостроителство, оценка на въздействие, зелени технологии	Ниска, слаба информираност и кадрова база	Целева програма за екостроителство, стимули за зелени проекти, курсове за кадри
Туризм	Ниска ефективност, сезонност, липса на устойчиви практики	Екомаркетинг, устойчиво планиране, сертификация	Средна, нарастващ интерес, но малко обучение	Национални еко стандарти, сертифициране, обучения и подкрепа чрез местни мрежи

Следващи стъпки за МСП в прехода за устойчивост

01

Предизвикателства по сектори

Земеделие: климатични промени, зелени схеми, недостатъчна видимост на устойчивите практики;
Инфр. строителство: висока въглеродна зависимост, слаб интерес към нови материали и стандарти;
Туризм: ограничено знание за устойчиви услуги.

02

Ключови зелени умения за бъдещето

- Устойчиво управление на ресурси и процеси;
- Оценка на екологични и климатични рискове;
- Работа с нови технологии и дигитални инструменти;
- Познаване на европейски изисквания и зелено финансиране;
- Комуникация и ангажиране по теми за устойчивост.

03

Ниво на готовност на предприятията

- Ниска осведоменост и ограничен реален капацитет за прилагане на устойчиви практики;
- Ниска до средна степен на подготовка, особено в микро и малки предприятия;
- Положителна нагласа, но нужда от структурирана подкрепа, обучения и практически насоки;
- Страх от нуждата от допълнителни и съществени инвестиции.

04

Ролята на АИКБ: подкрепа за прехода

Асоциацията на индустриалния капитал в България активно подпомага МСП в прехода към устойчивост чрез:

- Обучения за зелени умения и адаптация към новите стандарти;
- Консултантска помощ за планиране, финансиране и прилагане на зелени решения;
- Подкрепа за работодателите чрез секторни анализи, платформи за учене и политики за заетост;
- Разработване на зелени модели и зелени карти по длъжности.

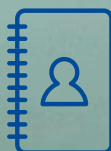
Зеленият преход не е далечно бъдеще – той се случва сега. МСП имат нужда от умения, партньорства и насоки. АИКБ е ангажиран партньор в този процес – с прагматичен подход, реална експертиза и национално покритие.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

тел./факс: 02/963 37 52; 02/963 37 56

1527 София, ул. "Тракия" №15

<https://bica-bg.org/>

<https://bicaconsult.com/>